

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/20527> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Kunz, Abraham Jacob

Title: Als een prachtig boek : Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 2 in de context van de vroegreformatische theologie

Issue Date: 2013-02-13

Geraadpleegde bronnen en literatuur

A. Primaire literatuur

Augustinus, *De Civitate Dei* Libri I-X, (ed. B. Dombart en A. Kalb, CC XIV,1), Turnhout 1955

Augustinus, *Enarrationes in Psalmos*, (ed. J.-P. Migne), PL 36, Paris 1865

Augustinus, *Expositio quarundam Propositionum ex Epistola ad Romanos*, Chico 1982

Augustinus, *Confessiones*, Delft 1948 (ed. A. Sizoo, Latijnse tekst met vertaling)

Augustinus, *Contra Faustum Manichaeum*, (ed. J.-P. Migne), PL 42, Paris 1886, 207-518

Augustinus, *Sermo LXVIII*, in CC XLI Aa, *Aureilii Augustini Opera Pars XI/2 (Sermones in Matthaeum I)*, Turnhout 2008

Bekker, B., *Onderzoek van de Betekeninge der Kometen. By gelegenheid van de genen die in de Jaren 1680, 1681 en 1682 geschenen hebben*, Leeuwarden 1683

Bekker, B., *De Leere der Gereformeerde Kerken van de Vrye Nederlanden, begrepen in derselver Geloofsbelydenisse*, Amsterdam 1696

Bonaventura, *Collationes in Hexaameron*, München 1964

Bonaventura, *Breviloquium*, Assen 2000

Brandt, G., *Historie der Reformatie I*, Amsterdam 1671

[Brès, G. de], *Le Baston de la foy Chrestienne. Livre tresutile a tous Chrestiens, pour s'armer contre les ennemys de l'Evangile: et pour aussi cognoistre l'ancienneté de nostre sainte foy et de la vraye Eglise. Recuilly et amassé des livres des anciens Docteurs de l'Eglise et des Conciles et de plusieurs autres Docteurs, les noms desquels voyra en la page suivante. Avec une Table, pour trouver tout ce que tu voudras, contenu au livre. Vestez toute l'armure de Dieu, afin que puises resister contre les assauts du Diable*, Lyon 1555

[Brès, G. de], *Le Baston de la foy chrestienne, propre pour rembarrer les ennemis de l'Evangile: par lequel on peut aussi cognoistre l'anciennete de nostre foy, & de la vraye Eglise. Recueilli de l'Ecriture sainte, & des livres des anciens Docteurs de l'Eglise, & des Conciles, & de plusieurs autres Autheurs. Reveu et augmenté de nouveau*, Genève 1559

[Brès, G. de], *Confession de foy, faicte d'un commun accord par les fideles qui conversent és pays bas, lesquels desirent vivre selon la pureté de l'Evangile de nostre Seigneur Iesus Christ* z.p., z.j. [Rouen 1561]

[Brès, G. de], *Confession de foy, Faicte d'un commun accord par les fideles qui cõversent és pays bas, lesquels desirent vivre selon la pureté de l'Evangile de nostre Seigneur Iesus Christ. Avec une Remonstrance aux Magistrats, de Flandres, Braban, Hainault, Artois, Chastelenie de l'Isle, & Autres regions circonvoisines*, z.p., z.j.[Lyon 1561]

[Brès, G. de], *Belydenisse des gheloofs. Ghemaeckt met een ghemeyn accoord door de gheloovighe, die in de Nederlanden ouer al verstroyt zijn, de welcke na de suyverheyte des Heylighen Evangeliums ons Heeren Jesu Christi begheeren te leven*, z.p. [Emden] 1562

[Brès, G. de], *Confession de foy: faicte d'un commun accord par les fideles qui conversent és pays bas, lesquels desirent vivre selon la pureté de l'Evangile de nostre Seigneur Iesus Christ*, z.p. [Genève] 1566

[Brès, G. de], *Belydenisse des geloofs der kercke Jesu Christi inde Nederlanden, na de suyverheyte des evangelii ghereformeert*, Dordrecht 1583

[Brès, G. de], *Belydenisse des gheloofs der kercken Jesu Christi in de Nederlanden nae de suyverheyte des Evangelij ghereformeert*, Middelburg 1611

[Brès, G. de], *Belydenisse des gheloofs der Ghereformeerde Kercken in Nederlant. Over-*

- ghesien in de Synode Nationael laetst ghehouden tot Dordrecht, ende uyt last des selven uytghegeven, om voortaan inde Nederlantsche Gereformeerde Kercken alleen voor autentijck ghehouden te worden, Dordrecht 1619
- Brès, G. de, *La Racine, source et fondement des anabaptistes ou rebaptisez de nostre temps*, Rouen 1565
- Brinck, H., *Toet-steen der Waarheid en der Dwalingen, ofte Klaare en beknopte Verhandelinge, van de Cocceaansche en Cartesiaansche Verschillen*, Amsterdam 1685
- Bucer, M., *Metaphrases et Ennarationes perpetuae epistolarum D. Pauli Apostoli, quibus singularim Apostoli omnia, cum argumenta, tum sententiae & verba, ad auctoritatem D. scripturae, fidem Ecclesiae catholicae tam praeae praesentis, religiose ac paulo fufius excutuntur*, Rihelium 1536
- Bullinger, H., *In Sanctissimam Pauli ad Romanos Epistolam. Heinrychi Bullingeri Commentarius*, Zürich 1533
- Bullinger, H., *Theologische Schriften I. Exegetische Schriften aus den Jahren 1525-1527* (ed. H.-G. vom Berg & S. Hausammann), Zürich 1983
- Bullinger, H., *Theologische Schriften 3.1. Sermonum Decades quinque de potissimis Christianae religionis capitibus (1552), Decades 1-4.2*, Zürich 2008
- Bullinger, H., *Theologische Schriften 3.2. Sermonum Decades quinque de potissimis Christianae religionis capitibus (1552), Decades 4.3-5.10*, Zürich 2008
- Calvijn, J., *Opera quae supersunt omnia I*, (ed. G. Baum, E. Cunitz en E. Reuss (red.), Braunschweig 1863)
- Calvijn, J., *Opera quae supersunt omnia II*, (ed. G. Baum, E. Cunitz en E. Reuss (red.), Braunschweig 1864)
- Calvijn, J., 'Genfer Bekenntnis 1536/1537' (ed. A. Zillenbiller, in Faulenbach en Busch, *Reformierte Bekenntnisschriften* 1/2, 97-136)
- [Calvijn, J.], 'Genfer Katechismus und Glaubensbekenntnis (1537)', (ed. E. Saxer, in Busch, *Calvin-Studienausgabe* 1/1, 134-137)
- [Calvijn, J.], *Instruction et confession de Foy dont on use en Leglise de Geneve*, [Genève 1537] (ed. A. Zillenbiller, in B.G. Armstrong (e.a.), *Ioannis Calvinii Opera Omnia Denuo recognita et adnotatione critica instructa notisque illustrata, Series III. Scripta ecclesiastica* 2, Genève 2002)
- Calvijn, J., 'Genfer Katechismus von 1542' (ed. E. Saxer in Faulenbach en Busch, *Reformierte Bekenntnisschriften* 1/2, 279-362)
- Calvijn, J. *Ioannis Calvinii Commentarius in Epistolam Pauli ad Romanos*, Leiden 1981 (ed. T.H.L. Parker)
- Calvijn, J., *Commentarius in Epistolam Pauli ad Romanos* (Ioannis Calvinii Opera Exegetica, vol. XIII), Genève 1999 (ed. T.H.L. Parker & D.C. Parker)
- Calvijn, J., *Institutie* (ed. C.A. de Niet), Houten 2009
- [Capito, W.], 'Lehrartikel des Berner Synodus von 1532', (ed. F. Krüger, in Faulenbach en E. Busch, *Reformierte Bekenntnisschriften* 1/1, 508-548)
- Cicero, M. *Tulli Ciceronis Tusculanae disputationes*, Torino 1984
- Cicero, *De natura deorum*, Brussel 1970-1986 (4 dln.)
- Confessio Gallicana* (ed. E. Campi, in Mühling en Opitz, *Reformierte Bekenntnisschriften* 2/1)
- Crespin, J., *Procédures tenues à l'endroit de ceux de la Religion du Pais Bas*, z.p. [Genève] 1568
- Crespin, J., *Histoire des Martyrs persecutez et mis a mort pour la verite de l'Evangile*, Genève 1619
- Galilei, G., *Il Saggiatore [The Assayer]*, in S. Drake, *Discoveries and Opinions of Galileo*, New York 1957, 231-280
- Galilei, G., 'Letter to Madame Christina of Lorraine, Grand Duchess of Tuscany. Con-

- cerning the Use of Biblical Quotations in Matters of Science', in Drake, *Discoveries and Opinions of Galileo*, 145-216
- Galilei, G., *Brief an D. Benedetto Castelli*, in A. Mudry (e.a.), G. Galilei, *Schriften, Briefe, Documente I*, München 1987
- Grenier, N., *Le Bouclier de la foy. En forme De Dialogue, extraict de la sainte escripture, et des saintz Peres et plus anciens docteurs de l'église*, [z.p., z.j.]
- Halsbergius, J., *Bybel der Nature, dat is, Vande Waerheyt der Christelycke Religie thegens de Atheisten, Epicureen, Heydenen, Joden, Mahumedisten en de andere ongelooighe*, Amsterdam 1602
- Hartsoecker C., en Ph. a Limborch, *Praestantium ac eruditorum virorum epistolae ecclesiasticae et theologicae varii argumenti*, Amsterdam 1660
- Huygens, C., *Vitaulium. Hofwyck. Hofstede Vanden Heere van Zuylichem onder Voorburgh*, 's-Gravenhage 1653
- Lasco, Joh. a, *Opera tam edita quam inedita 2*, Amsterdam 1866
- Maresius, S., *Foederatum Belgium Orthodoxum, sive Confessionis Ecclesiarum Belgicarum Exegesis*, Groningen 1652
- Melanchthon, Ph., *Commentarii in Epistolam Pauli ad Romanos* (1540) in CR 15, Halle 1848, 495-796
- Melanchthon, Ph., *Loci communes*, in CR 21, Braunschweig 1834
- Melanchthon, Ph., *Commentarii in Epistolam Pauli ad Romanos* (1532) in G. Ebeling & R. Schäfer, *Melanchthons Werke in Auswahl V*, Gütersloh 1965
- Melanchthon, Ph., *Loci communes 1521*, Gütersloh 1997² (ed. H.G. Pöhlmann)
- Moded, H., *Van de eerste beghinselen der Wederdoopersche Seecten*, Middelburg 1603
- Papiers d'Etat, Correspondence de Tournay, 1561-1563*
- Plessis Mornay, Ph. du, *De la vérité de la religion chrestienne. Contre les athées, epicuriens, païens, juifs, mahumédistes et autres infideles*, Antwerpen 1583
- Poullain, V., 'Bekennntnis der Niederländer in Glastonbury (Frankfurt): Poullains "Professio Fidei Catholicae" von 1554 (1552)' (ed. J. Becker, in Faulenbach en Busch, *Reformierte Bekenntnisschriften* 1/3, 79-104)
- Rotterdam, A., *Zions Roem en Sterkte ofte Verklaaring Van de zeevenendertig Artikelen der Nederlandsche Geloofsbelijdenis I*, Amsterdam 1755
- Sabunde, R. de, *Theologia naturalis, sive liber creaturarum, specialiter de homine et de natura eius*, Frankfurt 1435
- Schoockius, M., *Liber de bonis vulgo ecclesiasticis dictis*, Groningen 1651
- Thysius, A., *Leere ende order der Nederlandsche, soo Duytsche als Walsche, Ghereformeerde kercken*, Amsterdam 1615
- Trigland, Jacobus, *Kerckelijcke geschiedenissen*, Leiden 1651
- Uyttenbogaert, J., *Acta et Scripta Synodalia Dordracena Ministrorum Remonstrantium in Foederato Belgico*, Harderwijk 1620
- Uyttenbogaert, J., *Kerckeliecke historie, vervatende verscheyden gedenckwaerdige saecken, in de christenheyt voorgevallen, van het jaer vier hondert af, tot in het jaer sestien hondert ende negentien. Voornamentl_ck in dese geunieerde provincien*, Rotterdam 1647
- Veluanus, A. [Joan Gerritsz. Verstege], *Een corte onderrichtighe van alle de principale punten des Christen geloofs, met clare ghetuyghenissen der heylicher Schrifturen, ende goede bekentenisse der ouder Doctoren, met aenwijsinge wanneer ende door welke per-*

- soonen de erreuren op ghestaen ende vermeerderd zijn. Bereyt voor den simpelen ongheleerden Christenen, ende is daeromme ghenaeemt der Leecken Wechwijser, Leiden 1594
- Veluanus, A. [Joan Gerritsz. Versteghe], *Die Alte Catholische Leyenbuecher*, opgenomen in Morsink, *Joannes Anastasius Veluanus*, 176-242
- Victor, Hugo van St., *Eruditio didaskalion*, in Hugo van St. Victor, *Opera Omnia* II, Paris 1880
- Victor, Hugo van St., *Quaestiones et Decisiones in Epistolas D. Pauli. In Epistolam ad Romanos*, in Hugo van St. Victor, *Opera Omnia* (ed. J.-P. Migne, PL 175), Turnhout 1979², 431-514

B. Secundaire literatuur

- Adams, E., 'Calvin's View of Natural Knowledge of God', *International Journal of Systematic Theology* 3.3 (2003), 280-292
- Asselt, W.J. van, 'Natuurlijke theologie als uitleg van openbaring? Ectypische versus archetypische theologie in de zeventiende-eeuwse gereformeerde dogmatiek', *NTT* 57 (2003), 135-152
- Assonville, V.E. d', en E.A. de Boer, *Ad Fontes. Theologische, historische en wetenskaps-filosofische studies binne reformatoriese kader*, Bloemfontein 2004
- Bakhuizen van den Brink, J.N., 'Quelques Notes sur l'Histoire de la Confession des Pays-Bas en 1561 et en 1566', *Ecclesia* II (1966), 296-308
- Bakhuizen van den Brink, J.N., 'La Confession de foi des Églises Réformées de France, de 1559, et la Confession des Pays-Bas, de 1561', *Ecclesia* II (1966), 309-335
- Bakhuizen van den Brink, J.N., *De Nederlandse Belijdenisgeschriften. In authentieke teksten met inleiding en tekstvergelijkingen*, Amsterdam 1976²
- Bakhuizen van den Brink, J.N., *Handboek der kerkgeschiedenis* 3, Leeuwarden 1980⁴
- Balke, W., *Calvijn en de Bijbel*, Kampen 2003
- Barr, J., *Biblical Faith and Natural Theology*, Oxford 1993
- Barth, Karl, *Nein! Antwort an Emil Brunner*, München 1934
- Barth, Karl, *Credo. Die Hauptprobleme der Dogmatik dargestellt in Anschluß an das Apostolische Glaubensbekenntnis*, München 1935³
- Barth, Karl, *Het christelijk openbaringsbegrip*, Nijkerk z.j. [1937]
- Barth, Karl, *Gotteserkenntnis und Gottesdienst nach reformatorischer Lehre*, Zürich 1938
- Barth, Karl, *KD II/1*, Zürich 1940
- Barth, Karl, *KD III/1*, Zollikon/Zürich 1945
- Barth, Karl, *KD I/I*, Zollikon/Zürich 1947⁵
- Barth, Karl, *KD IV/3*, Zollikon/Zürich 1959
- Barth, Karl, *Texte zur Barmer Theologischen Erklärung*, Zürich 1984
- Barth, Karl, 'Wünschbarkeit und Möglichkeit eines allgemeinen reformierten Glaubensbekenntnisses' (1925), *Gesamtausgabe III, Vorträge und kleinere Arbeiten 1922-1925*, Zürich 1990, 604-643
- Barth, Karl, *Die Theologie der Reformierten Bekenntnisschriften. Vorlesung Göttingen Sommersemester 1923*, Zürich 1998, 63-103
- Barth, P., *Das Problem der natürlichen Theologie bei Calvin*, München 1935
- Bavinck, H., *Gereformeerde Dogmatiek* 1, Kampen 1967⁵
- Bavinck, J.H., *The Church between Temple and Mosque*, Grand Rapids 1966
- Beck, A.J. en E.A. de Boer (e.a.), *The Belgic Confession at 450. Papers read at the international symposium held in Brussels on November 27 and 28, 2011 at the occasion of the 450th anniversary of the Confessio Belgica* (*Analecta Bruxellensia* 15, 2012)
- Beek, A. van de, *Toeval of schepping? Scheppingstheologie in de context van het moderne denken*, Kampen 2005

- Belt, H. van den, *The Authority of Scripture in Reformed Theology. Truth and Trust*, Leiden 2008
- Berg, M.A. van den, *Het rijk van Christus als historische realiteit. Calvijns anti-apocalyptische uitleg van het boek Daniël*, Utrecht 2008
- Berkhof, H., en H.-J. Kraus, *Karl Barths Lichterlehre*, Zürich 1978
- Berkhof, H., 'Die Welterfahrung des Glaubens. Artikel 2 des Niederländischen Glaubensbekenntnisses (Confessio Belgica) gedeutet und bedacht', in J. Rohls und G. Wenz, *Vernunft des Glaubens. Wissenschaftliche Theologie und kirchliche Lehre*, Göttingen 1988, 336-356
- Berkhof, H., *Christelijk geloof. Een inleiding tot de geloofsleer*, Nijkerk 1990⁶
- Berkouwer, G.C., *De algemene openbaring*, Kampen 1951
- Berkouwer, G.C., *Zoeken en vinden. Herinneringen en ervaringen*, Kampen 1989
- Besselaar, A.T. (red.), *Altijd bereid tot verantwoording. Kort commentaar op de Nederlandse Geloofsbelijdenis*, Aalten 1966²
- Blowers, P.M., 'Entering "this Sublime and Blessed Amphitheatre": Contemplation of Nature and Interpretation of the Bible in the Patristic Period', in Van der Meer en Mandelbrote, *Nature and Scripture* I, 147-176
- Blumenberg, H., *Die Lesbarkeit der Welt*, Frankfurt 1983²
- Boer, E.A. de, 'Professor Schilders atelier. Zijn colleges, dictaten en studenten', in *Almanak Fides Quadrat Intellectum* 1990, Kampen 1990
- Boer, E.A. de, 'Franse Geloofsbelijdenis', in Te Velde, *Confessies*, 353-368
- Boer, E.A. de, 'Le Baston in Nederlandse vertaling?', in Braekman en De Boer, *Guido de Brès*, 90-93
- Boer, E.A. de, 'Calvijns brief over De Brès' belijdenis', in Braekman en De Boer, *Guido de Brès*, 169-171
- Boiten, H.J., 'Nederlandse geloofsbelijdenis', in Te Velde, *Confessies*, 435-468
- Boiten, H.J., 'Helder geluid klinkt ver. De Nederlandse Geloofsbelijdenis – van lokaal tot mondiaal', in Braekman en De Boer, *Guido de Brès*, 359-377
- Bout, H., *Het zondebesef in het boek der Psalmen. Een exegetisch-theologische studie*, Leiden 1952
- Braekman, E.M., *Guy de Bres. Première partie: sa vie*, Brussel 1960
- Braekman, E.M., 'Les sources de la Confessio Belgica', *Bulletin de la Commission de l'Histoire des Églises Wallones* (1961), 2-24
- Braekman, E.M., *Guy de Bres. Pages choisies*, Brussel 1967
- Braekman, E.M., en J.-F. Gilmont, 'Les écrits de Guy de Brès, Éditions des XVIe et XVIIe siècles', *Bulletin de la Société d'Histoire du Protestantisme Belge* V/8 (1971), 265-275
- Braekman, E.M., 'Les éditions du "Baston de la foy chrestienne"', *Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuses* 56 (1976) 56, 315-345
- Braekman, E.M., 'Propos sur les traductions du "Baston de la foy" de Guy de Bres', *Archives et Bibliothèques de Belgique* (1989), 39-40
- Braekman, E.M., en E.A. de Boer (red.), *Guido de Bres. Zijn leven, zijn belijden*, Kampen 2011
- Braekman, E.M., 'Présentation de Guy de Brès', in Beck en De Boer (e.a.), *The Confessio Belgica at 450*, 17-29
- Bradley, J.E., en R.A. Muller, *Church History. An Introduction to Research, Reference Works, and Methods*, Grand Rapids 1995
- Bremmer, R.H., 'Klaas Schilder', in *BLGNP* 1, 314-318
- Breukelman, F.H., *Bijbelse Theologie IV/II. De structuur van de heilige leer in de theologie van Calvijn*, Kampen 2003
- Bright, P., 'Nature and Scripture: the Two Witnesses to the Creator', in Van der Meer en Mandelbrote, *Nature and Scripture* I, 85-116
- Brink, G. van den, *Oriëntatie in de filosofie* I, Zoetermeer 1994

- Brink, G. van den, 'Geloof en wetenschap: op zoek naar consonantie', in Dekker (e.a.), *Omhoog kijken in platland*, 50-75
- Brink, G. van den, *Als een schoon boec. Achtergrond, receptie en relevantie van NGB artikel 2*, Leiden 2007
- Brink, G. van den, 'Genoeg licht voor wie Hem zoekt. Over de vraag of het bestaan van God te bewijzen is', in Hoek (red.), *Verantwoorde hoop. Apologetische thema's*, 82-113
- Brink, G. van den, 'Hoe God weer kan verschijnen in Europa', *Theologia Reformata* 55 (2012), 68-74
- Brink, G. van den, 'A Most Elegant Book. The Natural World in Article 2 of the Belgic Confession', *WTJ* 73 (2011), 273-291
- Brinkman, M.E., 'De goedheid van de schepping als goedheid van het kruis?', *Kerk en theologie* 48 (1997), 190-203
- Brom, L.J. van den, 'Arnold Albert van Ruler', in *BLGNP* 6, 262-264
- Bruggen, J. van, *Romeinen. Christenen tussen stad en synagoge*, Kampen 2006
- Brunner, E., *Natur und Gnade. Zum Gespräch mit Karl Barth*, Tübingen 1935²
- Brunner, E., *Offenbarung und Vernunft. Die Lehre von der christlichen Glaubenserkenntnis*, Wuppertal 2007
- Busch, E., *Karl Barths Lebenslauf*, München 1975²
- Busch, E. (e.a.), *Calvin-Studienausgabe 1/1: Reformatorische Anfänge (1533-1541)*, Neukirchen-Vluyn 1994
- Busch, E., 'Confessio Belgica van 1561', in Mühling en Opitz (ed.), *Reformierte Bekenntnisschriften* 2/1, 319-369
- Büsser, F., *Heinrich Bullinger (1504-1575). Leben, Werk und Wirkung*, Zürich 2004
- Chapman, Ch., en J. Coffey en B.S. Gregory (red.), *Seeing Things Their Way. Intellectual History and the Return of Religion*, Notre Dame 2009
- Collins, R., 'The Teleological Argument: an Exploration of the Fine-Tuning of the Universe', in Craig en Moreland (ed.), *The Blackwell Companion to Natural Theology*, 202-281
- Conway, D., *The Recovery of Wisdom: From Here to Antiquity in Quest of Sophia*, London 2000
- Craig, W. Lane, 'Design and the Anthropic Fine-Tuning of the Universe', in Manson (ed.), *God and Design*, 155-177
- Craig, W. Lane, en J.P. Moreland (ed.), *The Blackwell Companion to Natural Theology*, New York 2009
- Curtius, E.R., *Europäische Literatur und Lateinisches Mittelalter*, Bern 1969⁷
- Decavele, J., *De eerste protestanten in de Lage Landen. Geloof en heldenmoed*, Leuven/Zwolle 2004
- Deddens, D., 'Rondom het eerste geschrift van G. de Brès "Le Baston de la foy"', *Lucerne* (1961), 817-831
- Dekker, C., R. Meester en R. van Woudenberg (red.), *En God beschikte een worm. Over schepping en evolutie*, Kampen 2006²
- Dekker, C., R. van Woudenberg en G. van den Brink (red.), *Omhoog kijken in platland. Over geloven in de wetenschap*, Kampen 2007
- Dekker, W., *Afwezigheid van God. Een onderzoek naar antwoorden bij W. Pannenberg, K.H. Miskotte en A. Houtepen*, Zoetermeer 2011
- Deursen, F. van, 'Cornelis Vonk', in *BLGNP* 5, 545-547
- Dingemans, G.D.J., *Ietsisme. een basis voor christelijke spiritualiteit?*, Kampen 2005
- Doedes, J.I., *De Nederlandsche Geloofsbelijdenis en de Heidelbergsche Catechismus als belijdenisschriften der Nederlandsche Hervormde Kerk in de negentiende eeuw, getoetst en beoordeeld I*, Utrecht 1880
- Douma, J. (e.a.), *K. Schilder. Aspecten van zijn werk*, Barneveld 1990

- Dowey, E.A., 'The Structure of Calvin's Theological Thought as influenced by the Two-Fold Knowledge of God', in W.H. Neuser, *Calvinus Ecclesiae Genevensis Custos*, 135-148
- Dowey, E.A., *The Knowledge of God in Calvin's Theology*, Grand Rapids 1993³
- Drake, S., *Discoveries and Opinions of Galileo*, New York 1957
- Drecoll, V.H., "Quasi legens magnum quendam librum naturae rerum". The Origin of the Combination *Liber Naturae* in Augustine and Chrysostomus', in Vanderjagt en Van Berkel, *The Book of Nature*, 35-48
- Eekhof, A., *De theologische faculteit te Leiden in de 17de eeuw*, Utrecht 1921
- Ehrensperger K., en R. Ward Holder, *Reformation Readings of Romans*, Londen 2008
- Euler, W.A., , 'Raimund von Sabunde', in *TRE* 28, 122
- Faulenbach, H., en E. Busch (ed.), *Reformierte Bekenntnisschriften* 1/1 1523-1534, Neukirchen-Vluyn 2002
- Faulenbach, H., en E. Busch (ed.), *Reformierte Bekenntnisschriften* 1/2 1535-1549, Neukirchen-Vluyn 2006
- Faulenbach, H., en E. Busch (ed.), *Reformierte Bekenntnisschriften* 1/3 1550-1558, Neukirchen-Vluyn 2007
- Finocchiaro, M.A., 'The Biblical Argument Against Copernicanism and the Limitation of Biblical Authority: Ingoli, Foscarini, Galileo, Campanella', in Van der Meer en Mandelbrote, *Nature and Scripture* II, 627-664
- Flew, A., (en R.A. Varghese), *There is a God. How the World's Most Notorious Atheist Changed His Mind*, New York 2007
- Frank, G., *Die theologische Philosophie Philipp Melanchthons (1497-1560)*, Leipzig 1995
- Frank, G., 'Die natürliche Theologie als ökumenisches Problem – Zur Relektüre der "theologia naturalis" bei den Reformatoren Melanchthon und Calvin', in H.J. Selderhuis (red.), *Calvin. Saint or Sinner?* Tübingen 2010, 215-240
- Freudenberg, M., 'Catechetische werken', in Selderhuis, *Calvijn. Handboek*, 242-245
- Gabril, S.J., *Rediscovering the Natural Law in Reformed Theological Ethics*, Grand Rapids 2006
- Genderen, J. van, en W.H. Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, Kampen 1992
- Gilmont, J.-F., 'La seconde édition française de la Confessio Belgica ([Lyon, Jean Frelon 1561])', *Quaerendo* (1974), 259-260
- Gilmont, J.-F., 'Guy de Bres. Nouveau bilan bibliographique', *Bulletin de la Société d'Histoire du Protestantisme Belge* VII/2 (1977), 29-36
- Gispén, W.H., *De Geloofsbelijdenis der Nederlandsche Gereformeerde Kerk*, Kampen 1912⁵
- Gloede, G., *Theologia Naturalis bei Calvin*, Stuttgart 1935
- Goor, N.Y. van, *Het geloof der vaderen. De Nederlandsche Geloofsbelijdenis*, Groningen 1929⁴
- Gootjes, N.H., 'The earliest report on the author of the Belgic Confession (1561)', *NAKG* 82 (2002), 86-94
- Gootjes, N.H., *The Belgic Confession. Its History and Sources*, Grand Rapids 2007
- Goudriaan, A., *Philosophische Gotteserkenntnis bei Suárez und Descartes im Zusammenhang mit der niederländischen reformierten Theologie und Philosophie des 17. Jahrhunderts*, z.p., z.j. [1999]
- Goudriaan, A., *Jacobus Revius. A Theological Examination of Cartesian Philosophy. Early Criticisms (1647)*, Leiden 2002
- Greef, W. de, *Het geloof dat wij belijden*, Houten 2003
- Greef, W. de, *Johannes Calvijn. Zijn werk en geschriften*, Kampen 2006²
- Greef, W. de, en M. van Campen (red.), *Calvijn na 500 jaar. Een lees- en gespreksboek*, Zoetermeer 2009

- Gregory, B.S., 'Can We "See Things Their Way"? Should We Try?' in Chapman (e.a.), *Seeing Things Their Way*, 24-43
- Greschat, M., *Martin Bucer. Ein Reformator und seine Zeit*, München 1990
- Greijdanus, S., *De brief van den apostel Paulus aan de gemeente te Rome I*, Amsterdam 1933
- Groh, D. en R. Groh, *Weltbild und Naturaneignung. Zur Kulturgeschichte der Natur*, Frankfurt 1996
- Groh, D., 'The Emergence of Creation Theology. The Doctrine of the Book of Nature in the Early Church Fathers in the East and the West up to Augustine', in Vanderjagt en Van Berkel, *The Book of Nature*, 23-34
- Groh, R., 'Theological and Philosophical Prerequisites for the Teaching of the "Book of Nature"', in Vanderjagt en Van Berkel, *The Book of Nature*, 49-56
- Haarlem, A. van, 'Jan Koopmans', in *BLGNP* 1, 100-103
- Haitjema, Th.L., 'Het "barthiaansche" bezwaar tegen artikel 2 van de Nederlandsche Ge-loofsbelijdenis', *Onder eigen vaandel* 13 (1938), 203-218
- Harinck, G., 'De ontvangst van de Barmer Thesen in Nederland, 1934-1936', in G. Harinck (red.), *75 jaar Barmer Thesen. 1934-2009*, 9-18
- Harrison, P., *The Bible, Protestantism and the Rise of Natural Science*, Cambridge 1999²
- Harrison, P., 'Hermeneutics and Natural Knowledge in the Reformers', in Van der Meer en Mandelbrote, *Nature and Scripture*, 341-362
- Hartvelt, G.P., 'Andries Derk Rietema Polman', in *BLGNP* 5, 408-410
- Hausammann, S., *Römerbriefauslegung zwischen Humanismus und Reformation*, Zürich 1970
- Heijting, W., *De catechismi en confessies in de Nederlandse Reformatie tot 1585*, Nieuwkoop 1989
- Heltzel, P.G., 'Interpreting the Book of Nature in the Protestant Tradition', *Journal of Faith and Science Exchange* 4 (2000), 223-239
- Hemel, E. van den, *Tracing Circles. Literary Dimensions in John Calvin's Institutes*, Amsterdam 2011
- Hertog, G.C. den, en G.W. Neven (red.), *Jan Koopmans. Theoloog bij de tijd*, Kampen 2008
- Hesselink, I.J., *Calvin's First Catechism. A Commentary*, Louisville 1997
- Hoek, J., (red.), *Verantwoorde hoop. Apologetische thema's*, Heerenveen 2011
- Huijgen, A., *Divine Accommodation in John Calvin's Theology. Analysis and Assessment*, Göttingen 2011
- Hunink, V., *De Goden*, Amsterdam 1993
- Itterzon, G.P. van, 'Jan Gerritsz. Versteeghe (Ioannes Anastasius Veluanus)', in *BLGNP* 2, 436-437
- Itterzon, G.P. van, 'Guido de Brès (Guy de Bray)', in *BLGNP* 2, 97-100
- Jacobs, P., *Theologie reformierter Bekenntnisschriften in Grundzügen*, Neukirchen 1959
- Jahr, H., *Studien zur Überlieferungsgeschichte der Confession de foi von 1559*, Neukirchen-Vluyn 1964
- Johnston, E., *Actes du consistoire de l'Église Française de Threadneedle Street 1*, Londen 1937
- Jonge, M. de, 'Jan Nicolaas Sevenster', in *BLGNP* 5, 466-468
- Jonker, H., *Over Jaspers' Metamorphose der Bijbelse Religie*, Amsterdam 1954
- Jorink, E., *Het Boeck der Natuere. Nederlandse geleerden en de wonderen van Gods Scheping 1575-1715*, Leiden 2007²
- Kalma, J.J., en M. Zeeman, *Bekkeriana. Critical Bibliography of the Writings of B.B. himself and of his Advocates and Opposants in the Course of Time*, Leeuwarden 1982

- Kelemen, Deborah, 'Are Children "Intuitive Theists"? Reasoning About Purpose and Design in Nature', *Psychological Science* 15/5 (2004), 295-301
- Knappert, L., *Het ontstaan en de vestiging van het protestantisme in de Nederlanden*, Utrecht 1924
- Korteweg, P., *Guido de Brès (1522-1567)*, Barneveld 2010
- Kooi, C. van der, *Als in een spiegel. God kennen volgens Calvijn en Barth*, Kampen 2002³
- Kooi, C. van der, 'Schoon en broos; scheppingstheologie vroeger en nu', in Dekker (e.a.), *En God beschikte een worm*, 82-100
- Koopmans, J., *De Nederlandse Geloofsbelijdenis*, Amsterdam 1940³
- Kroon, M. de, *Studien zu Martin Bucers Obrigkeitsverständnis*, Gütersloh 1984
- Kuyper, A., *Ex ungue leonem*, Amsterdam 1882
- Lancée, J.A.L., 'Balthasar Bekker', in *BLGNP* 2, 53-57
- Lange, F. de, Gerard Theodoor Rothuizen', in *BLGNP* 5, 437-439
- Langeraad, L.A. van, *Guido de Bray. Zijn leven en werken, bijdrage tot de geschiedenis van het Zuid-Nederlandsche Protestantisme*, Zierikzee 1884
- Leithart, P.J., 'That Eminent Pagan: Calvin's Use of Cicero in *Institutes* 1.1-5', *The Westminster Theological Journal* 52, (1990), 1-12
- Lindeboom, J., *Austin Friars. Geschiedenis van de Nederlandse Hervormde Gemeente te Londen 1550-1950*, 's-Gravenhage 1950
- Los, F.J., *Tekst en toelichting van de Geloofsbelijdenis der Nederlandsche Hervormde Kerk*, Utrecht 1929
- Manson, N.A., (ed.), *God and Design: The Teleological Argument and Modern Science*, Londen 2003
- Marnef, G., *Antwerpen in de tijd van de Reformatie. Ondergronds protestantisme in een handelsmetropool*, Antwerpen 1996
- Marnef, G., 'De Nederlandse Geloofsbelijdenis in context: De *Confession de Foy* en het vroege gereformeerd protestantisme in de Nederlanden', *TR* 55, 237-251
- Meer, J.M. van der, en S. Mandelbrote, *Nature and Scripture in the Abrahamic Religions. Up to 1700*, Leiden/Boston 2008 (deel 1 & 2)
- Mehl, R., *Explication de la confession de foi de la Rochelle*, Paris [1959]
- Meijering, E.P., *Hendrikus Berkhof (1914-1995). Een theologische biografie*, Kampen 1997
- Meijer, D., 'Ostfriesisches Bekenntnis von 1528' in Faulenbach en Busch, *Reformierte Bekenntnisschriften* 1/1, 508-548
- Miller, I., 'Cosmos and Exegesis in Late Antiquity', in Vanderjagt en Van Berkel, *Book of Nature*, 57-70
- Moore, A., 'Should Christians do Natural Theology?', *Scottish Journal of Theology* 63 (2010), 127-145
- Moreau, G., 'Les synodes des églises Wallonnes des Pays-Bas en 1563', *NAKG* 47 (1965), 1-11
- Moreau, G., *Histoire du Protestantisme à Tournai jusqu'à la veille de la Révolution des Pays-Bas*, Paris 1962
- Morsink, G., *Joannes Anastasius Veluanus. Jan Gerritsz. Versteeghe, levensloop en ontwikkelingsgang*, Kampen 1986
- Mowbray, M. de, 'Libertas Philosophandi. Wijsbegeerte in Groningen rond 1650', in H.A. Krop (e.a.), *Zeer kundige professoren. Beoefening van de filosofie in Groningen van 1614 tot 1996*, Hilversum 1997
- Mühling, A., en P. Opitz (ed.), *Reformierte Bekenntnisschriften* 2/1 (1559-1563), Neukirchen-Vluyn 2009
- Muller, R.A., *The Unaccommodated Calvin. Studies in the Foundation of a Theological Tradition*, New York 2000
- Muller, R.A., *Post Reformation Reformed Dogmatics I. Prolegomena to Theology*, Grand Rapids 2003²

- Muller, R.A., *Post Reformation Reformed Dogmatics 2. Holy Scripture*, Grand Rapids 2003
- Muller, R.A., *Post Reformation Reformed Dogmatics 3. The Divine Essence and Attributes*, Grand Rapids 2003
- Muller, R.A., 'Reflections on Persistent Whiggism and Its Antidotes in the Study of Sixteenth- and Seventeenth-century Intellectual History', in Chapman (e.a.), *Seeing Things Their Way*, 134-150
- Nauta, D., *Samuel Maresius*, Amsterdam 1935
- Nauta, L., 'A Weak Chapter in the Book of Nature. Hans Blumenberg on Medieval Thought', in Vanderjagt en Van Berkel, *The Book of Nature*, 135-150
- Neuser, W.H., *Calvinus Ecclesiae Genevensis Custos*, Frankfurt 1984
- Neuser, W.H., 'Calvins theologisches Leitmotiv "Cognitio Dei et nostri" in der Institutio von 1536', in D'Assonville en De Boer, *Ad Fontes. Teologiese, historiese en wetenskaps-filosofiese studies binne reformatoriese kader*, 28-50
- Neuser, W.H., *Johann Calvin. Leben und Werk in seiner Frühzeit (1509-1541)*, Göttingen 2009
- Nobis, H.M., 'Buch der Natur', in J. Ritter (red.), *Historisches Wörterbuch der Philosophie I*, Darmstadt 1971
- Oberman, H.A., *Initia Calvini. The Matrix of Calvin's Reformation*, Amsterdam 1991
- Ollier, D., *Guy de Brès. Étude historique sur la Réforme au Pays Wallon (1522-1567)*, Paris 1883
- Opitz, P., 'Bullinger on Romans' in Ehrensperger en Ward Holder, *Reformation Readings of Romans*, 148-165
- Otten, W., 'Nature and Scripture: Demise of a Medieval Analogy', *Harvard Theological Review* 88 (1995), 257-284
- Panaccio, C., 'Mental Representation', in *History of Medieval Philosophy I*, Cambridge 2010
- Pannenberg, W., 'Die Erfahrung der Abwesenheit Gottes in der modernen Theologie', in W. Pannenberg (ed.), *Die Erfahrung der Abwesenheit Gottes in der modernen Kultur*, Göttingen 1984
- Parker, T.H.L., *Calvin's Doctrine of the Knowledge of God*, Grand Rapids 1959
- Parker, T.H.L., *Commentaries on the Epistle to the Romans 1532-1542*, Edinburgh 1986
- Pater, C. de, 'Lofscheppende geesten. Een elftal natuuronderzoekers over wetenschap en religie', in Dekker, (e.a.), *Omhoog kijken in platland*, 76-104
- Peels, R., 'Sin and Human Cognition of God', *Scottish Journal of Theology* 64 (2011), 390-409
- Pettegree, A., *Emden and the Dutch Revolt*, Oxford 1992
- Plantinga, A., *Warranted Christian Belief*, New York 2000
- Plantinga, A., en M. Tooley, *Knowledge of God*, Oxford 2008
- Plantinga, A., *Where the Conflict Really Lies: Science, Religion, and Naturalism*, Oxford 2011
- Plasger, G., en M. Freudenberg, *Reformierte Bekenntnisschriften. Eine Auswahl von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Göttingen 2005
- Platt, J., *Reformed Thought and Scholasticism. The Arguments for the Existence of God in Dutch Theology, 1575-1650*, Leiden 1982
- Pol, F. van der (red.), *Philippus Melancthon. Bruggenbouwer*, Kampen 2011
- Polman, A.D.R., *Onze Nederlandse Geloofsbelijdenis. Verklaard uit het verleden, geconfronteerd met het heden I*, Franeker z.j. [1948]

Reeling Brouwer, R., 'De tweevoudige godskennis: bij Calvin geen voorwerp van belie-

- den', in M. Elbers en R. Reeling Brouwer, *God als koekenbakker. Waarom schepping geen natuur is*, Kampen 2010, 35-48
- Reeling Brouwer, R., *De handzame Calvijn*, Amsterdam 2004
- Reeling Brouwer, R., *Grondvormen van theologische systematiek*, Vught 2009
- Reuß, R., *Pierre Brully. Ancien dominicain de Metz, ministre de l'Église française de Strassbourg, 1539-1545. Étude biographique*, Strasbourg 1878
- Ridderbos, H., *Aan de Romeinen*, Kampen 1959
- Rohls, J., *Theologie reformierter Bekenntnisschriften*, Göttingen 1987
- Rothacker, E., *Das "Buch der Natur". Materialien und Grundsätzliches zu Metapherngeschichte*, Bonn 1979
- Ruler, A.A. van, 'Natuur en genade', *Onder eigen vaandel* 13 (1938), 188-202
- Ruler, A.A. van, *Theologisch Werk I*, Nijkerk 1969
- Ruler, A.A. van, *Over de psalmen. 66 meditaties*, Nijkerk 1983²
- Ruler, A.A. van, *Verzameld Werk II. Openbaring en Heilige Schrift*, Zoetermeer 2008
- Ruler, A.A. van, 'De andere zijde van het vraagstuk van de natuurlijke theologie', in *VW* II, 239-249
- Rullmann, J.C., *Een man van singuliere gaven: ds. W.H. Gispen (1833-1909) in zijn leven en werken geschetst*, Delft 1933
- Rutgers, F.L., *Acta van de Nederlandsche synoden der zestiende eeuw*, Utrecht 1889
- Schäfer, R., 'Melanchthon's Hermeneutik im Römerbrief-Kommentar von 1532', *Zeitschrift für Theologie und Kirche* 60 (1963), 216-235
- Schellong, D., *Calvins Auslegung der synoptischen Evangelien*, München 1969
- Schelven, A.A. van, *Kerkenraads-Protocollen der Nederduitsche vluchtelingen-kerk te Londen 1560-1563*, Amsterdam 1921
- Schilder, K., *Heidelbergsche Catechismus* 1, Goes 1947²
- Schilder, K., *Christelijke religie*, Kampen 1977⁶
- Schofield, M., 'Preconception, Argument and God', in M. Schofield (e.a.), *Doubt and Dogmatism. Studies in Hellenistic Epistemology*, Oxford 1980, 283-308
- Schram, P.L., *Jacobus Isaac Doedes*, Wageningen 1952
- Schram, P.L., 'Jacobus Isaac Doedes' in *BLGNP* 2, 169-172
- Schreiner, S.E., *The Theatre of His Glory. Nature and the Natural Order in the Thought of John Calvin*, Grand Rapids 1995
- Selderhuis, H.J., *Huwelijk en echtscheiding bij Martin Bucer*, Leiden 1994
- Selderhuis, H.J. (red.), *Calvijn. Handboek*, Kampen 2008
- Sevenster, J.N. (red.), *De Nederlandse Geloofsbelijdenis kritisch beschouwd*, Assen 1948
- Skinner, Q., *Visions of Politics I. Regarding Method*, Cambridge 2002
- Slot, E. van 't, *Openbaringsnegativisme. Bonhoeffers kritiek op Barths actualistische geloofsbe-grip*, Zoetermeer 2010
- Sluis, J. van, *Bekkeriana: Balthasar Bekker biografisch en bibliografisch*, Leeuwarden 1994
- Smedema, I.J., *Grond onder de voeten. Karl Barths scheppingsleer in KD IIIII opnieuw gelezen*, Zoetermeer 2009
- Smits, L.A.H., 'Bonaventura en zijn *Breviloquium*', in Bonaventura, *Breviloquium*, 1-17
- Snobelen, S.D., '"In the Language of Men": the Hermeneutics of Accomodation in the Scientific Revolution', in Van der Meer en Mandelbrote, *Nature and Scripture* II, 691-732
- Sober, E., 'The Design Argument', in Manson (ed.), *God and Design*, 27-54
- Speelman, H.A., *Calvijn en de zelfstandigheid van de kerk*, Kampen 1994
- Spijker, W. van 't, 'De relatie tussen filosofie en theologie bij Bucer en haar betekenis voor zijn spiritualiteit', *Theologia Reformata* XXII (1979), 6-23
- Spijker, W. van 't, 'Natuur en genade in de reformatorische theologie', *Theologia Reformata* XXII (1979), 181-182

- Spijker, W. van 't, 'Guido de Bres en de kerkvaders', in Braekman en De Boer, *Guido de Bres*, 118-121
- Steen, C.R., *A Chronicle of Conflict: Tournai, 1559-1567*, Utrecht 1985
- Steinmetz, D.C., 'Calvin and the Natural Knowledge of God', in Heiko A. Oberman en Frank A. James, *Via Augustini: Augustine in the Later Middle Ages, Renaissance and Reformation*, Leiden 1991, 142-156
- Sudduth, M., *The Reformed Objection to Natural Theology*, Burlington 2009
- Swinburne, R., 'The Argument to God from Fine-Tuning Reassessed', in Manson (ed.), *God and Design*, 105-123
- Tait, E.W., 'The Law and Its Works in Martin Bucer's 1536 Romans Commentary', in Ehrensperger en Ward Holder, *Reformation Readings of Romans*, 57-69
- Toorenenbergen, J.J. van, *De symbolische geschriften der Nederlandsche Hervormde Kerk*, Utrecht 1906²
- Vanderjagt, A., en K. Van Berkel (red.), *The Book of Nature in Antiquity and the Middle Ages*, Leuven/Paris 2005
- Vanhoozer, K.J., *Is There a Meaning in This Text? The Bible, the reader, and the morality of literary knowledge*, Grand Rapids 1998
- Velde, M. te (red.), *Confessies. Gereformeerde geloofsverantwoording in zestiende-eeuws Europa*, Heerenveen 2009
- Verbeek, Th., *Descartes and the Dutch. Early reactions to Cartesian philosophy 1637-1650*, Carbondale 1992
- Verboom, W., *Kostbaar belijden. De theologie van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (met preek schetsen)*, Zoetermeer 1999
- Verboom, W., 'Calvijn en de catechese', in W. de Greef en M. van Campen (red.), *Calvijn na 500 jaar*, 138-141
- Verboom, W., *De Nederlandse geloofsbelijdenis. Een eigentijdse weergave, met uitleg voor gesprek*, Zoetermeer 2011
- Verheyden, A.L.E., *Het Brugsche Martyrologium (12 Oct. 1527-7 Aug. 1573)*, Brussel 1944
- Verhoog, H., 'Lezen in het Boek der Natuur', in W. Achterberg (e.a.), *Natuur: uitbuiting of respect? Natuurwaarden in discussie*, Kampen 1989
- Vinke, H.E., *Libri symbolici ecclesiae reformatae nederlandicae*, Utrecht 1846
- Visser, P.J., *Bemoeienis en getuigenis. Het leven en de missionaire theologie van Johan H. Bavinck*, Zoetermeer 1997
- Vonk, C., *De voorzeide leer III^a*, Barendrecht 1955
- Vreekamp, H., *Zwijgen bij volle maan. Veluwe verkenningen van Edda, Evangelie en Tora*, Zoetermeer 2003
- Vreekamp, H., *De tovenaer en de dominee. Over de verschijning van God*, Zoetermeer 2010
- Water, W. te, *Tweede eeuw-getyde van de geloofs-belydenisse der Gereformeerde Kerken van Nederlant*, Middelburg 1762
- Wiegeraad, B.J., 'Theodorus Lambertus Haitjema', in *BLGNP* 6, 107-110
- Wolterstorff, N., *Divine Discourse. Philosophical Reflections on the Claim That God Speaks*, Cambridge 1995
- Wolterstorff, N., 'Is it Possible and Desirable for Theologians to Recover from Kant?', *Modern Theology* 14 (1998), 1-18
- Woltjer, J.J., *Op weg naar tachtig jaar oorlog. Het verhaal van de eeuw waarin ons land ontstond*, Amersfoort 2011
- Woudenbergh, R. van, *Filosofie van taal en tekst*, Budel 2002²
- Zwanepol, K., *Belijdenisgeschriften voor de Protestantse Kerk in Nederland*, Zoetermeer 2004

Index

- Achterberg, W. 336
Adams, E. 274
Alting, H. 57, 67
Antonius 306
Aquino, Th. van 98, 360
Aratus 289
Aristoteles 59, 62, 325, 359
Armstrong, B.G. 193
Asselt, W.J. van 367
Assonville, Ch. d' 30
Augustinus, 17, 63, 97, 98, 152, 183, 303-312, 318, 321, 323, 324, 326, 331, 334, 335, 340, 353, 373

Bakhuizen van den Brink, J.N. 15, 30, 32, 40, 46, 49, 194
Balke, W. 232
Barr, J. 91, 98, 268, 275, 276, 365
Barrow, J. 358
Barth, Karl passim
Barth, P. 283
Bavinck, H. 123, 124
Bavinck, J.H. 362, 375, 376
Becker, J. 198, 199
Beek, A. van de 374
Beets, H. 56
Bekker, B. 18, 56, 57, 65-76, 78, 120, 121, 133, 158, 159, 306, 339, 342, 352
Belsazar, 58, 62
Belt, H. van den 174
Berg, M.A. van den 218
Berkel, K. van 24, 147, 304-306, 309, 316
Berkhof, H. 56, 95, 105, 109, 113, 118, 128, 130, 136-141, 149-150, 154, 157, 161, 162, 168, 171, 172, 194, 199, 221, 224, 286, 297, 300, 301, 340, 345, 348, 349, 363, 368, 374
Berkouwer, G.C. 56, 85, 106, 113, 125-130, 132, 137, 144, 147, 150, 153, 154, 156, 157, 165, 171, 289, 291
Beza, Th. 46, 47, 60
Blasere, J. de 30
Blowers, P.M. 306
Blumenberg, H. 304, 310, 316, 336
Boer, E.A. de 15, 16, 23, 29-31, 33, 44, 47, 48, 122, 179, 180, 201, 217-219, 230
Boiten, H.J. 28, 29, 47, 48

Bonaventura 313, 315-318, 322, 337, 352, 357
Bout, H. 263
Bradley, J.E. 20
Braekman, E.M. 15, 16, 23, 28-33, 36, 44, 46-48, 54, 132, 166, 178-181, 183, 193, 194, 198, 217, 227, 230, 344
Brandt, G. 36
Bremmer, R.H. 122
Brenz, J. 324
Brès, G. de passim
Breukelman, F.H. 200, 204, 264, 273, 286
Bright, P. 305
Brinck, H. 66, 67
Brink, G. van den 56, 93, 118, 147-154, 159, 160, 164, 165, 300, 310, 333, 338, 341, 353, 356, 362, 366, 373, 375, 376
Brinkman, M.E. 355, 356
Brom, L.J. van den 107
Bruggen, J. van 363
Brully, P. 29
Brümmer, V. 363
Brunner, E. 86, 88-90, 92, 99, 105, 107, 110, 111, 113, 212, 264, 283, 366, 367
Bucer, M. 25, 46, 47, 54, 60, 123, 164, 229-232, 244, 254-263, 266-268, 270, 274, 286, 295-299, 302, 324, 342, 350
Bullinger, H. 25, 46, 47, 54, 80, 164, 229-232, 244, 247-254, 257, 262, 266, 295-298, 302, 322-325, 330, 336, 337, 340-342, 350-352, 357
Busch, E. 16, 28, 36, 84, 86, 95, 193-195, 197, 198, 200

Caligula 58, 62, 275
Calvijn, J. passim
Campen, M. van 200
Campi, E. 193, 217, 220, 221
Capito, W. 195
Castelli, B. 332-334
Chapman, Ch. 21, 22, 343
Chartres, Th. van 312
Cicero 62, 76, 184, 185, 190, 196, 204-205, 234, 246, 251-253, 258-259, 262, 265, 274, 294, 298, 305, 349, 360, 361, 381, 383, 386, 388
Cleanthes 184, 259

- Coccejus, J. 58
 Coffey, J. 21, 22, 343, 344
 Colladon, N. 217
 Collins, R. 358
 Conway, D. 359
 Cornelisz, A. 35, 49, 53
 Craig, W. Laine 358
 Cranmer, Th. 255
 Crespin, J. 29, 32, 35, 178, 231
 Curtius, E.R. 304

 Darwin, Ch. 18, 79, 80, 148, 354
 Decavele, J. 29
 Deddens, D. 179, 180
 Dekker, W. 375, 376, 378
 Descartes, R. 57, 59-61, 65, 69, 70, 148
 Deursen, F. van 131
 Dieu, D. de 49
 Dingemans, G.D.J. 375
 Doedes, J.I. 56, 80-83, 154, 339
 Dowey, E.A. 265, 286, 287, 299
 Drake, S. 332, 334
 Drecoll, V.H. 309

 Ebeling, G. 239
 Eekhof, A. 58
 Ehrensperger, K. 231, 247, 254
 Elbers, M. 149
 Eliot, T.S. 363
 Epicurus 233, 234, 242, 325
 Erve, G. van der 48
 Espringalles, G. 30, 32, 33
 Euler, W.A. 318
 Exalto, K. 56

 Faulenbach, H. 193-195, 197, 198
 Feenstra, J.G. 56
 Filips II 28, 30, 32, 37, 41, 42, 48, 49, 148, 355
 Finocchiario, M.A. 334
 Flew, A. 358, 359
 Frank, Anne 356
 Frank, G. 234, 240, 241, 243, 245, 246, 269
 Freudenberg, M. 27, 210

 Gabrill, S.J. 286
 Galilei, Galileo 303, 322, 330-336, 340, 342, 352, 373, 382, 387
 Genderen, J. van 374
 Gerhardt, J. 58
 Gier, K. de 56
 Gilmont, J.-F. 48, 49, 166, 179, 180

 Gispen, W.H. 56, 78-80, 158
 Gloede, G. 283
 Goor, N.Y. van 43, 56
 Gootjes, N. 15, 16, 32, 35, 36, 44, 45
 Goudriaan, A. 59, 69
 Greef, W. de 193, 200, 265
 Gregory, B.S. 21, 22, 344
 Greijdanus, S. 124, 156, 161
 Grenier, N. 178, 180
 Greschat, J.M. 254, 255
 Groh, D. 304, 305
 Groh, R. 305, 306

 Haarlem, A. van 111
 Haitjema, Th.L. 56, 85, 86, 91-93, 95, 100, 102-109, 111, 119, 127, 154, 155, 165, 171
 Halsbergius, J. 329, 330
 Harinck, G. 91
 Harrison, P. 131, 147, 307, 308, 312, 313
 Hartsoecker, J.M. 35, 37
 Hartvelt, G.P. 113
 Hausammann, S. 247, 248
 Heemskerk, D. 56
 Heidanus, A. 58
 Heijting, W. 16, 48
 Heltzel, P.G. 24, 92
 Hemel, E. van den 235, 284, 287, 289, 293
 Hertog, G.C. den 111
 Hesselink, I.J. 193, 200, 209
 Heyns, Z. 329
 Hillesum, Etty 356
 Hoek, J. 362
 Hoen, C. 324
 Holder, R.W. 231, 247, 254
 Huijgen, A. 333
 Hunink, V. 185
 Huygens, C. 15
 Hyde, D. 56

 Itterzon, G.P. van 15, 16, 323

 Jacobs, P. 210, 213, 217, 226
 Jahr, H. 217, 218
 James, F.A. 239
 Jaspers, K. 294
 Jerome 16, 33, 34
 Jonge, M. de 119
 Jonker, H. 294
 Jorink, E. 15, 17, 24, 66, 131, 147, 148, 238, 303-305, 328-331, 336, 338-340
 Junius, F. 36, 49

- Kalma, J.J. 65
 Kant, I. 18, 148, 357-359
 Kelemen, D. 373
 Kepler, J. 330, 333
 Kerri, H. 93, 95
 Knappert, L. 15, 36, 43
 Kooi, C. van der 17, 96, 97, 118, 187, 212, 264, 269, 275, 276, 279, 281, 286, 323, 353, 357, 368, 369
 Koopmans, J. 56, 85, 91, 95, 111-113, 116, 117, 119, 120, 128, 149, 155, 156, 159, 161, 165, 284, 300
 Korteweg, P. 16, 30, 82, 329
 Kroon, M. de 255, 256
 Krop, H.A. 57
 Krüger, F. 195, 196
 Kuyper, A. 122, 134, 135, 179

 Laar, W. van 56
 Lancée, J.A.L. 65
 Lange, F. de 133
 Langeraad, L.A. van 15, 16, 23, 26, 29-36, 40, 41, 43, 44, 46, 47, 179, 180, 230
 Lasco, Joh. a 46, 193, 194, 197, 198, 200, 215-217, 226, 324, 350
 Leithart, P.J. 265, 274
 Liceti, F. 332, 336
 Limborch, Ph. a 35, 37
 Lindeboom, J. 197
 Lombardus, P. 233
 Los, F.J. 15, 43
 Luther, M. 46, 91, 230, 231, 233, 323

 Macquarrie, J. 365
 Mandelbrote, S. 24, 147, 304-306, 333, 334
 Manson, N.A. 358
 Maquet, J. 32
 Maresius, S. 17, 56-68, 75-78, 80, 103, 123, 160, 164, 189, 338, 339, 342, 352
 Marnef, G. 15, 32, 37, 45, 47
 Marot, C. 29
 Meer, J.M. van der 24, 147, 304-306, 333, 334
 Mehl, R. 220, 227
 Meijering, E.P. 136
 Melanchthon, Ph. 25, 46, 47, 54, 60, 123, 164, 229-248, 255-259, 262, 264-267, 274, 294, 296-298, 302, 324, 342, 350
 Meyer, D. 194
 Modet, H. 31, 36, 37, 45, 48, 53, 347
 Montigny, F. de 30
 Moore, A. 366

 Moreau, G. 23, 29, 32, 36, 41, 45
 Morel, F. de 217, 218, 221
 Moreland, J.P. 358
 Mornay, Ph. de 329, 330
 Morsink, G. 323, 324, 326
 Mortier, J. du 30, 33
 Moulin, P. du 64, 286
 Mowbray, M. de 57
 Mühling, A. 16, 193, 197, 198, 217
 Muller, R.A. 20, 22-24, 60, 101, 196, 230, 232, 238, 244, 253, 264, 265, 268, 273, 286, 293, 344, 367

 Nauta, D. 57, 61
 Nauta, L., 316
 Neuser, W.H. 193, 201, 287
 Neven, G.W. 111
 Nobis, H.M. 304

 Oberman, H.A. 231, 239
 Oecolampadius, J., 46
 Oeveren, B. van 56
 Ollier, D. 15, 16, 23, 46, 166, 177, 178, 181
 Opitz, P. 16, 193, 217, 247
 Otten, W. 312

 Panaccio, C. 59
 Pannenberg, W. 151, 360, 375
 Paracelsus 331, 340
 Parker, T.H.L. 213, 231, 239, 249, 250, 254, 255, 258, 264, 265, 284, 286, 287
 Parma, Margaretha van 26, 29, 30, 48, 230
 Pater, C. de 333
 Peels, R. 362
 Pettegree, A. 180
 Plantinga, A. 274, 258-360
 Plantinga, C. 56
 Plasger, G. 27, 210, 217
 Plasterk, R.H.A. 375
 Plato 240, 263, 305, 307, 325, 367
 Platt, J. 61, 64, 232, 243, 246
 Plutarchus 62, 278
 Pöhlmann, H.G. 232, 233
 Pol, F. van der 232
 Polanus, A. 286
 Polman, A.D.R. 56, 85, 113-119, 124, 127-129, 137, 144, 150, 153, 154, 156, 161, 162, 171, 291
 Ponticus, E. 306
 Poullain, V. 46, 198

- Pythagoras 251, 325
 Rabelais, F. de 205
 Ramon, C. 16
 Reeling Brouwer, R. 149, 193, 200, 205, 214, 225, 231, 233, 235, 279
 Reuß, R. 29
 Revijs, J. 59
 Ridderbos, H. 362
 Rohls, J. 95, 196, 213, 221, 223
 Rothacker, E. 304, 322, 332
 Rothuizen, G.Th. 56, 133-136, 159, 374
 Rotterdam, A. 56, 75-80, 160, 180, 339, 342, 352
 Ruler, A.A. van 56, 60, 85, 86, 90, 95, 100, 107-113, 116, 117, 119, 127, 128, 135, 143, 150, 155, 158, 159, 161, 165, 300, 338
 Rullman, J.C. 78
 Rutgers, F.L. 49

 Sabunde, R. van 313, 318-323, 333, 335, 340, 342, 352, 373
 Salluste, G. de 330
 Saravia, A. 35-37, 43, 44
 Saxer, E. 193, 200, 201
 Schäfer, R. 232, 239
 Schaff, P. 46
 Schellong, D. 265
 Schelven, A.A. van 31
 Schilder, K. 56, 122-125, 156, 161, 168, 179
 Schofield, M. 234
 Schoock, M. 43, 44, 53
 Schram, P.L. 80
 Schreiner, Susan E. 164, 289, 291
 Schuit, J. van der 94, 99
 Selderhuis, H.J. 47, 210, 230, 234
 Selms, A.A. van 56
 Seneca 250, 252, 253
 Sevenster, J.N. 556, 119-122, 127, 158, 159, 339, 374
 Simonides 196
 Skinner, Q. 21, 22, 343, 344, 353
 Slagboom, D. 56
 Slot, E. van 't 370
 Sluis, J. van 65
 Smedema, I.J. 99, 368, 369
 Smith, H.B. 46
 Smits, L.A.H. 315
 Snobelen, S.D. 333, 334
 Sober, E. 358
 Socinus, F. 58
 Speelman, H.A. 217, 218

 Spijker, W. van 't 179, 182, 202, 255, 261, 263
 Spinoza, B. 148
 Steen, C.R. 15, 30
 Steinmetz, D. 239, 249, 250, 254, 258, 262, 269
 Stoevesandt, H. 95
 Stuart, A. 58, 61
 Sudduth, M. 90, 184, 232, 234, 237-239, 244, 246, 249, 254, 258, 259, 264, 269, 276, 278, 289, 362
 Swinburne, R. 358

 Taffin, J. 34, 35
 Tait, E.W. 254, 255
 Thielt, Th. van 34, 35, 53
 Thysius, A. 35, 36, 43, 44
 Tooley, M. 274
 Trigland, J. 35, 36, 58
 Tukker, W.L. 56
 Turretini, J.A. 101

 Uytenbogaert, J. 35-37, 51

 Vanderjagt, A. 24, 147, 304-306, 309, 316
 Velde, M. te 28, 217
 Velema, W.H. 374
 Veltenaar, C. 46
 Veluanus, A. 323-328
 Verbeek, Th. 57
 Verboom, W. 15, 43, 56, 141-147, 153, 154, 157, 160, 162, 167, 171, 183, 200, 355
 Verheyden, A.L.E. 180
 Verhoog, W. 336
 Versteghe, J.G. 80, 323-328, 330, 336, 337, 340, 341, 352, 357
 Victor, Hugo van St. 313-315, 318, 321, 322, 337, 339, 340, 352, 356
 Vinke, H.E. 43
 Visser, P.J. 362, 363
 Voetius, G. 330
 Vonk, C. 47, 56, 131-133, 137, 154, 157, 164, 166, 171, 180, 344
 Vorstius, C. 56, 61
 Vreekamp, H. 323-326

 Water, W. te 34, 42, 57
 Wenz, G. 95
 Wiegeraad, B.J. 102
 Winden, J.C.M. van 315-318
 Wingen, G. van 36, 48
 Wolterstorff, Nic. 22, 148, 344, 358

Woltjer, J.J. 28, 29, 45, 47

Woudenberg, R. van 17, 22, 23, 333, 344,
372, 373

Zeeman, M. 65

Zillenbiller, A. 193, 197, 200, 205-208,
212, 269, 273, 274

Zwanepol, K. 44, 193, 355

Zwieten, J. van 313, 314

Zwingli, H. 46, 58, 230, 250, 324

Curriculum vitae

Abraham Jacob Kunz werd op 7 juni 1970 in Polsbroek geboren. Na de middelbare school (*Guido de Brès*, Rotterdam en *De Driestar*, Gouda) studeerde hij van 1989 tot 1997 theologie te Utrecht en Leiden. In juni 1996 deed hij doctoraal examen (hoofdvak kerk- en dogmageschiedenis, onder leiding van dr. W.J. van Asselt en dr. A. Vos; groot bijvak dogmatiek, onder leiding van prof.dr. A. van de Beek). Gedurende de periode 1993-2001 was hij lid van het Utrechtse *Werkgezelschap Oude Gereformeerde Theologie*. In juni 1997 deed hij kerkelijk examen, waarna hij zich beroepbaar stelde als predikant in de Nederlandse Hervormde Kerk.

Vanaf september 1997 is hij predikant, eerst te Hollandscheveld (1997-2002), vervolgens te Groot-Ammers (2002-2007) en sinds april 2007 te Katwijk aan Zee. Gedurende de periode 2002-2008 was hij lid van het bestuur van de stichting *Herziene Statenvertaling*. Tevens geeft hij sinds 2002 les aan de zaterdagcursus *Theologische Vorming Gemeenteleden* te Gouda (aanvankelijk kerkgeschiedenis en sinds 2006 dogmatiek).

Op 3 februari 1994 trouwde hij met Johanna Saartje Dankers. Samen hebben ze vier kinderen.

